

Slaget på Fælleden

(Bearbejdning efter Jens Engbergs kildesamling "Louis Pio og Slaget på Fælleden, 1974)

Øverstkommanderende politimands rapport 6. maj 1872

Ifølge herr etatsråd¹ ordrer overtog jeg i går eftermiddags kl. 1 kommandoen over den - til at forhindre afholdelsen af nogen mod det af politiet derom udstedte forbud stridende folkeforsamling på Nørrefælled, samt til overholdelsen af den offentlige orden på og ved Fælleden - udkommanderede politistyrke, hvilken blev inddelt således:

1. deling	AI	6 ob.	30	b.
2. deling	A IV	7 ob.	29	b.
3. deling	AV	7 ob.	27	b.
4. deling	A VI	8 ob.	21	b.

Tillige var politiinspektør Petersen mødt til disposition for mig. Styrken havde jeg samlet i skolebygningen på hjørnet af Fælledvejen og Skt. Hans Torv. Til politiets assistance meldte ritmester² Neergaard sig kl. 2Va em. med en eskadron husarer, og kl. 3 overtog oberst Castenschiold af husarerne kommandoen såvel over denne eskadron som over husarregimentets ekserserskole fra Jægersborg under ritmester Moltke. Der fandtes ingen anledning til rekvisition af større militærstyrke. Allerede kl. 2.30 begyndte en del mennesker at samle sig på Blegdamsvejen, hvorfor politiassistent Thorsen med sin deling blev beordret til at indtage stilling på Nørrefælled og drage omsorg for, at ingen folkestimmel opstod på Fælleden, samt at ligeledes færdselen på Blegdamsvejen ikke standsedes ved sammenstimlen af mennesker. Politiassistent Thorsen udførte fra begyndelsen med lethed denne opgave med halvdelen af sit mandskab. Folkemængden på Blegdamsvejen tiltog imidlertid mere og mere og blandedes tid efter anden med mere og mere pøbel. Da imidlertid ritmester Neergaard ankom med sin eskadron medfulgte en stor del drenge og det var kendeligt, at den allerede store folkemængde standsede af nysgerrighed for at betragte husarerne. Ritmester Neergaard meddeltes derfor anvisning på at tage stilling i Myginds gård i

¹ Etatsråd er en borgerlig ærestitel der blev givet fortjenstfulde eller fremtrædende borgere og embedsmænd i Danmark fra slutningen af 1600-tallet til først i 1900-tallet. Titlen som "råd" var ikke så fin som en adelstitel, men rangerede dog højt oppe.

² Rittmester: kaptajn i kavaleriet, titlen er nu afskaffet.

Nørrealle, ligesom eskadronen fra Jægersborg havde stilling på Tagensvej, færdig til, når nødvendigheden bød det, at gå frem over Vesterfælled til Nørrefælled. Samtidig med at førstnævnte eskadron indtog bemeldte stilling, beordredes politiassistent Rantzau til med 4. deling at tage stilling i Nørrealle, hvor der ligeledes tid efter anden samledes en del mennesker, - med ordre at forhindre nogen indtrængen af folk på Fælleden samt at holde færdselen i alleen åben. Folkemængden på Blegdamsvejen tiltog stadig og samlede sig navnlig midtvejs mellem Skt. Johanneskirken og Trianglen, og da samtidig ikke få personer, navnlig drenge, var trængt ud på Fælleden, afgik under en underofficers kommando 10 a 12 husarer til Fælleden, og det lykkedes disse, der gik frem i spredt orden, at forhindre nogen sammenstimlen af folk, idet de folk, der var kommet ind på Fælleden, enten forlod denne eller trængtes tilbage mod Østeralle. Kl. omtrent 4 beordredes derefter politiassistent Thygesen til med 1. deling at tage stilling på Fælleden, omtrent for midten af Blegdamsvejen, indenfor hegnet mod denne vej, og med samme ordre som de tidligere udsendte afdelinger - dog med udtrykkelig ordre til bestandigt at holde en større styrke samlet. Da bevægelsen ved Trianglen blev større og større, afgik politiinspektør Petersen til politiassistent Thygesens stilling, ligesom en afdeling husarer afgik mod Trianglen. Herfra begyndte imidlertid folk - men dog fra begyndelsen kun drenge - trods politiets forbud at ville tiltvinge sig adgang til Fælleden, og allerede her faldt flere stenkast mod husarerne. Jeg anmodede derfor oberst Castenschiold om at den i Nørrealle stående eskadron måtte gå frem mod Trianglen, idet samtidig politiinspektør Petersen havde dirigeret sig derhen med en afdeling betjente af 1. deling. Førstnævnte eskadron gjorde straks en del bevægelser mod den ikke ringe del mennesker, der var trængt ind på Fælleden og splittede disse ad. Samtidig afgik jeg med politiassistent Olrik og 4. deling til Trianglen, samt medtog undervejs en afdeling af 1. deling, ligesom eskadronen på Tagensvej fik ordre til at rykke frem. Blotte Fælledens sydlige del hverken kunne eller ville jeg, idet det nemlig var min plan - om sådant blev fornødent - at splitte pøblen ved Trianglen, således at den største del af sværmen blev trængt ad Blegdamsvejen mod syd - især for at undgå nogen større folkestimmel mod byen gennem Østerport, i hvilket tilfælde det måtte befrygtes, at sværmen ville gå til Amalienborg. 2. og 4. deling fik derefter ordre til, indtil videre, at forblive i deres stilling, men at trække deres hele mandskab til sig. Forinden jeg nåede til Trianglen, havde imidlertid politiinspektør Petersen rettet anmodning til oberst Castenschiold om at rydde Fælleden, og efter at førstnævnte 3 gange på lovbefalet måde havde opfordret sværmen til at forlade Fælleden, rykkede husarerne med trukken sabel mod pøbelen og splittede den ad. Samtidig med at jeg ankom til Trianglen ankom tillige ritmester Moltke med sin eskadron og tid efter anden lykkedes det at

ryddeliggøre Fælleden så vidt det behøvedes, idet ingen samlede horder fandtes på samme, men kun nogle enkelte spredte personer, især drenge. Hele Blegdamsvejen og Østeralle mod Trianglen, samt denne plads var nu tæt besat med mennesker, af hvilke den største del var drenge og arbejdsfolk samt pøbel, men blandt hvilke også fandtes mange personer, der åbenbart kun var til stede af nysgerrighed. Pøbelen hujede, peb og skreg, og hånede såvel husarerne som politiet med vittigheder og på anden måde, men navnlig husarerne led meget ved pøbelens stenkast med skærver, at hvilke der desværre fandtes oplag på samtlige veje. Det manglede ikke på idelige og gentagne advarsler og anmodninger fra politiets side til mængden om at skilles ad og gøre færdslen fri, men som oftest blev disse anmodninger kun besvarede med hån, og det var kun med meget besvær at politiet og husarerne i forening kunne afholde pøbelen fra igen at betræde Fælleden. Da det imidlertid rykkede mod aften, og pøbelhoben ikke med det gode var at formå til at skille sig ad, opfordrede jeg på ny mængden 3 gange på lovbeftet måde til at skilles, idet jeg udtrykkeligt tilføjede, at øjeblikket nu var kommet, til at der i modsat fald ville blive anvendt magt. Jeg traf derefter aftale med oberst Castenschiold hvorefter ritmester Moltke med sin eskadron dirigeredes ud i Østeralle, ritmester Neergaard forblev på Fælleden med halvdelen af sin eskadron i linje med ritmester Moltke og den anden halvdel af ritmester Neergaards eskadron fik ordre til at tage stilling ude på selve Trianglen, således at det kunne forhindres at en større del af pøbelen end det måtte anses for ønskeligt fik adgang til Østerbro. Imidlertid trak jeg politiassistent Thygesen med resten af hans deling til mig.

Ligesom disse opstillinger var udførte, observeredes imidlertid fra Østerfælled en sluttet masse af mennesker at trænge frem fra Strandvejen. Da bemeldte masse trængte sig frem, sluttet og tilsyneladende i orden og under sang, sendte jeg en ridende ordonnans efter for at se, hvad det var for folk. Da han nærmede sig opløstes imidlertid massen og med hvin og skrigen forfulgte flokken ham tilbage. Da denne flok, der som det viste sig især bestod af læredrenge og pøbel, imidlertid bestod af flere hundrede (ja. måske tusind eller derover) mennesker, turde jeg ikke rykke frem i Øster Alle førend hoben var adsplittet, for ikke at få den i ryggen, men heldigvis var denne pøbel-sværm så næsvis, påtrængende og uforskammet, at den dels frivilligt, dels ved nogen anmodning fra politiets side strømmede ned fra Østerfælled ud i Østeralle, og da jeg først havde den der, rykkede jeg frem efterfulgt af ritmester Moltkes eskadron og ryddeliggjorde uden magts anvendelse Østeralle til Trianglen. Ankommet hertil gjorde ritmester Moltke holdt. Jeg samlede selv den tilstedeværende del af politistyrken, ca. 70 mand, og søgte først uden anvendelse af staven at sprænge den ene del af samme mod Østerbro, men jeg indså, at dette ikke kunne gå, hvorfor jeg kommanderede staven frem og anfaldt pøblen med hele min magt. Da staven blev brugt veg også

pøblen, forfulgt over pladsen til Østerbrogade. Jeg gjorde da holdt og omkring for at gøre et anfald mod den del af pøbelen, der efter min første attaque var drevet mod Blegdamsvejen, og efter at den halve eskadron under løjtnant Sass, der var posteret på selve Trianglen og om hvis fløje vort første anfald skete, havde dækket vor tilbagegang, rykkede ritmester Moltkes eskadron frem efter os mod Blegdamsvejen, hvor ligeledes en attaque og brugen af staven hurtigt splittede pøbelen ad.

Jeg kommanderede derefter stavene ind. Løjtnant Sass med sin halve eskadron forblev på Trianglen, ligeledes et kommando politi. Ritmester Moltke med sin eskadron fulgte efter mig, og under samme opstilling af husarer og politi, som var anvendt ved ryddeliggørelsen af Østeralle, blev sværmen ikke uden en del besværlighed, under hvilken jeg et par gange måtte give betjentene tilladelse til at bruge staven, drevet mod Set. Hans Torv. Ankommet til Sct. Johannes kirken optog jeg politiassistent Thorsen med sit mandskab, der især anvendtes til at ryddeliggøre Set. Johannes kirkegård, hvilken mængden ikke havde generet sig for at besætte. Ritmester Neergaard med sin halve eskadron samt politiassistent Rantzau med 4. deling gik herefter bag om kirken ad Nørrealle og drev den der tilstedeværende mængde ad denne mod Set. Hans Torv. Da jeg efter at have ladet ritmester Moltke gøre holdt på Blegdamsvejen rykkede frem mod torvet, splittedes den der forsamlede mængde ved en attaque af politiet, dog uden brug af staven, hurtigt til alle sider og opløste sig tid efter anden således, at jeg omtrent kl. 7.30 kunne dirigere politistyrken til dens forskellige bestemmelse i byen, ligesom husarerne da kunne afmarchere. Politiassistent Olrik med sin deling forblev imidlertid for en sikkerheds skyld til kl. 8.30 i skolebygningen.

Under husarernes afmarch fra Fælleden blev de imidlertid igen angrebet med stenkast og måtte attackere pøbelen, navnlig drengene. Uagtet at husarerne ved flere lejligheder måtte bruge sablen og politiet stavene, hvilke sidste blev brugte på en alvorlig og eftertrykkelig måde, er mig vitterligt intet menneskeliv gået tabt, hvorimod det efter min formodning er umuligt andet, end at grumme mange navnlig af politistavene har fået slemme hug. Det er imidlertid meget heldigt, at anvendelsen af magt efter mit skøn væsentligt kom til at gå ud over den egentlige bærmassens af massen, og at næppe mange af tilskuerne er blevet ramt. Med hensyn til de ved denne lejlighed foretagne anholdelser, skal jeg tillade mig at henvise til de hovedstationens 2. afdeling desangående tilstillede rapporter.

Ligesom jeg må påskønne den fortrinlige assistance, husarregimentet - trods forhånelser, fornærmelser og stenkast - med al mulig ro ydede politistyrken, således kan jeg ikke afslutte denne rapport uden Deres højvelbårenhed at udtale min fulde tilfredshed med den måde, hvorpå den mig i fornævnte anledning underlagte politistyrke i det hele udførte sin ved denne lejlighed navnlig med hensyn til de lokale forhold besværlige og ansvarsfulde tjeneste. Hoslagt vedlægges de af

Skoletjenesten – Arbejdersmuseet: Slaget på Fælleden, 2009

politiinspektør Petersen og de vedkommende politiassistenter mig tilstillede rapporter med bemærkning at politiassistent Thorsens rapport er henvist til retten med en anholdt.

Ærbødigst

Carl F.E. Clausen

Politiinspektør.

Højvelbårne

Herr etatsråd, politidirektør Crone, R. af Dbg. p.p.